

Göteborgsregionens
kommunalförbund

Titulatur och utbildningskrav för baspersonal inom funktionshinderområdet i Göteborgsregionens kommuner

---

Dokumentation av arbetet med enhetliga titlar inom funktionshinderområdet i Göteborgsregionens medlemskommuner. Arbetet har pågått 2008-2011 och har nedtecknats för Nätverket FH-chefer av AnnBrith Davidson, Partille.

2011-12-09
Reviderat 2012-07-17

Innehåll

Arbetsgrupperna	1
Inledning.....	2
Bakgrund	2
Brister	2
Vårt förslag till åtgärd.....	2
Avgränsningar.....	3
Utbildningskrav.....	3
Gymnasieskolan.....	3
Vuxenutbildningen	4
Yrkeshögskolan (Yh)	4
Högskolan	4
Utbildningskrav stödassistent	4
Utbildningskrav stödpedagog.....	5
Roller och behov.....	5
Genomförande av titelbyte	6
Kompletterande utbildning	6
Kvalitetssäkring av titlarna	7
Konsekvenser av titelbyte	8
Överenskommelse.....	8

Arbetsgrupperna

Förarbeten i Göteborg stad gjordes av:

Christina Angeria, Anita Forsberg Heitsch, Lena Holmlund, Anneli Snis och Ulf Wallin

Arbetsgruppen i kranskommunerna inom GR bestod av:

Camilla Blomqvist - Stenungssunds kommun, AnnBrith Davidson - Partille kommun,
 Maj Forsberg - Kungsbacka kommun, Ingegärd Gundersvik - Tjörns kommun,
 Yvonne Gunnarsson-Nord - Lilla Edets kommun, Michael Mårtensson - Lerums kommun,
 Sirpa Niemi - Ale kommun, Helene Persson - Alingsås kommun och
 Elisabeth Sjöberg - Härryda kommun

Inledning

Funktionshindercheferna i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) har under fyra år diskuterat och arbetat med att få samsyn när det gäller titlar och kompetens för baspersonal inom funktionshinderområdet. Det utgör ett av målen för att möta framtida behov av arbetskraft och för synliggörande av verksamhetsområdet. Resultatet av arbetet är denna dokumenterade överenskommelse.

Vid mötet för verksamhetschefer inom funktionshinderområdet i den 1 december 2011 ställde sig följande tolv kommuner bakom överenskommelsen: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungssund, Tjörn och Öckerö.

Här följer ett utdrag ur minnesanteckningarna för mötet:

”Av GRs tretton kommuner ställer tolv upp på att följa dokumentets riktning. Kungsbacka aviserar att innehållet är bra, men att de måste förhålla sig till övriga Hallandskommuner och därför inte kan säga ja i dagsläget.”

”Brukarorganisationer och privata aktörer har uttalat sig positivt om arbetet.”

Bakgrund

Kraven på personal inom funktionshinderområdet ökar och behoven pekar på både bred och djup kompetens. Under 2000-talet har möjligheterna att ställa diagnos ökat och många av de personer som söker stöd enligt LSS har komplexa och sammansatta behov. Det betyder att kommunen förväntas kunna möta både förändrade önskemål om insatser från den enskilde och hans företrädare/anhöriga och nya målgruppers behov. Den enskilde ska få stöd i att själv klara sitt liv, göra val och motiveras till ett aktivt deltagande i samhället. För det krävs att personal samverkar med den enskildes nätverk och med andra professioner. Lagstiftning fastställer krav på verksamheten t.ex. när det gäller kvalitet, dokumentation, hygien, livsmedelshantering, brandskydd m.m. Samtidigt ställs också kraven på personal att planera, genomföra och utvärdera sitt eget arbete. Trots stora behov av kompetenshöjande åtgärder har inga statliga satsningar gjorts inom området, vare sig när det gäller att fastställa kompetenskrav eller att tillföra ekonomiska resurser.

Brister

Utbildningsanordnare har svårt att uppfatta behoven av utbildning inom funktionshinderområdet bl.a. tack vare den mångfald av titlar som finns inte bara inom Göteborgsregionen (GR) utan i hela landet. För presumtiva arbetstagare är det svårt att få en bild av det arbetskraftsbehov som finns. Det går inte att få fram användbar statistik över anställda inom området för att visa på kompetens- och rekryteringsbehov. Det finns ingen styrning från samhället när det gäller kompetens inom området. Intresset för forskning och professionalisering är svalt och de personer som behöver mest stöd och som är beroende av den kvalitet kommunen och privata aktörer erbjuder har svårt att göra sin röst hörd. Marknadsföringen av funktionshinderområdet försvåras avsevärt av att gemensamma kompetenskrav och titlar saknas och följden blir en otydlig yrkesidentitet.

Vårt förslag till åtgärd

Göteborgs stad genomförde under 2008-2009 ett arbete med förändrad titulatur som landade i två titlar: stödassistent och stödpedagog, som kompletteras med specifikation om i vilken verksamhet man arbetar t.ex. stödassistent/boende, stödassistent/korttidshem eller stödpedagog/daglig verksamhet. En arbetsgrupp inom kranskommunerna arbetade vidare med frågan under 2010-2011 och vidgade den till att omfatta alla GR:s medlemskommuner samt tog fram förslag till utbildningskrav för titlarna. Tidigare titlar som byggdes upp kring

begreppen ”vård” eller ”habilitering” ersätts nu av begreppet ”stöd”. Med det vill vi tona ner anknytningen till sjukvård och förstärka den stödjande roll personalen har för att stärka och motivera den enskilde till egenmakt över sin vardag och sitt liv. Det anknyter också till Lagen och stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som styr vilka insatser personer med funktionsnedsättning får. Arbetsgruppen har kontinuerligt återkopplat, diskuterat och förankrat förslaget i nätverket för funktionshinderchefer (FH-chefer) inom GR och vi är nu framme vid genomförandet av titelbyte som ett led i kvalitetssäkring av stöd till personer med funktionsnedsättningar.

Avgränsningar

Titeln *personlig assistent* behålls för insatser enligt § 9:2 LSS och Socialförsäkringsbalken kap. 51. I begreppet ligger att det ska vara ett personligt stöd som utformas för att tillgodose brukarens grundläggande behov och andra personliga behov. Den enskilde har ett stort inflytande över val av person och hur behoven ska tillgodoses och titeln får anses väl inarbetad. Titeln har också en egen AID-kod, 207027.

Rätten till stöd i vardagen inklusive den personliga omvårdnaden för personer med funktionsnedsättningar och som bor i eget boende och som inte har rätt till personlig assistans, tillgodoses idag med insatser enligt Socialtjänstlagen (SoL) s.k. boendestöd. Titeln *boendestödjare* blir allt vanligare främst för insatser till personer med psykiska funktionsnedsättningar, men också för personer med intellektuella, neuropsykiatriska eller sammansatta funktionsnedsättningar. I arbetet med översyn av LSS-lagen fanns förslag om att liknande insatser skulle ingå i LSS men detta genomfördes ej.

I väntan på nya direktiv för dessa insatser enligt SoL, beslutar varje kommun om boendestödjare skall byta eller ha kvar titeln boendestödjare. För dem som väljer att byta titel används stödassistent och stödpedagog med de utbildningskrav som dokumenteras här.

Utbildningskrav

I arbetet med att genomföra titelbyte för personal inom verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning behövs en samstämmighet i utbildningskraven för de överenskomna titlarna stödassistent och stödpedagog. För att belysa hur förarbetet skett beskrivs nedan de skolformer och poängsystem som dokumentet behandlar.

Gymnasieskolan

En elev som avslutat ett gymnasieprogram kan få en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen.

För yrkesexamen ska eleven ha 2500 poäng varav 2250 ska vara godkända. Eleven ska också ha godkänt i Svenska, alternativt Svenska som andraspråk 1, Engelska 5 och Matematik 1. Ett krav är också att eleven har godkänt i 400 poäng av de programgemensamma ämnena och ett godkänt gymnasiearbete. Även den som gått en lärlingsutbildning eller en skolförlagd yrkesutbildning kan uppnå en yrkesexamen.

För högskoleförberedande examen ska eleven ha 2500 poäng varav 2250 godkända. Eleven ska också vara godkänd i Svenska, alternativt Svenska som andraspråk 1, 2 och 3, Engelska 5 och 6 samt Matematik 1 och ha gjort ett godkänt gymnasiearbete.

Högskoleförberedande examen kommer att ge grundläggande högskolebehörighet. En yrkesexamen samt godkända betyg i Svenska, alternativt Svenska som andraspråk, 2 och 3 samt Engelska 6 ger också grundläggande högskolebehörighet.

Alla elever på yrkesprogram ska ha rätt att läsa in de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet.

Vuxenutbildningen

Gymnasieskolans ämnesplaner och kunskapskrav ska användas i den gymnasiala vuxenutbildningen, som motsvarar gymnasieskolan till mål och nivå. Samtidigt ska hänsyn tas till behov av individanpassning och flexibilitet. Detta är vuxenutbildningens särart.

Yrkeshögskolan (Yh)

Yrkeshögskola är en utbildning på eftergymnasial nivå med en mix av teori och praktik. Utbildningarna skapas utifrån behov från arbetsmarknaden och för att kunna söka en yh-utbildning ska man ha s.k. grundläggande behörighet. Den grundläggande behörigheten består i slutbetyg från gymnasiet eller gymnasial vuxenutbildning med lägst betyget godkänt i minst 2250 gymnasiepoäng. Utöver det kan skolan kräva särskilda förkunskaper för en viss utbildning s.k. särskild behörighet. Vari den särskilda behörigheten består anges av utbildningsanordnaren och kan t.ex. vara kunskaper från vissa gymnasiekurser eller yrkeserfarenhet av speciell betydelse för utbildningens inriktning.

Om fler sökande finns än antalet utbildningsplatser görs ett urval och det är upp till varje utbildningsanordnare att bestämma vad som ska utgöra grunden för urvalet bl.a. prioriteras sökande som man uppfattar har ett stort intresse för yrket och är verkligt motiverade att gå utbildningen.

De flesta Yh-utbildningar är två år långa men de kan vara från 6 månader och uppåt. På Yh-utbildningar anger man utbildningarnas längd i s.k. Yh-poäng, där fem poäng motsvarar en veckas studier på heltid. 100 poäng motsvarar ett halvårs heltidsstudier, 200 poäng ett års heltidsstudier, 400 poäng två års heltidsstudier.

En stor del av utbildningstiden på yh-utbildningen är förlagd ute på en arbetsplats, något som kallas "Lärande i arbete" (LIA). Tanken med LIA är att komplettera det man lär sig teoretiskt med praktiska kunskaper direkt från arbetslivet.

För att få en yrkeshögskoleexamen krävs att utbildningen omfattar minst 200 yh-poäng (1år) och för att få en s.k. kvalificerad yrkeshögskoleexamen krävs att utbildningen omfattar minst 400 yh-poäng (2 år)

Högskolan

Alla kurser och utbildningar på högskolan anges i högskolepoäng som visar utbildningens omfattning. Varje veckas heltidsstudier ger 1,5 högskolepoäng. Det betyder att en termins heltidsstudier omfattar 30 högskolepoäng, ett års heltidsstudier 60 högskolepoäng osv.

Utbildningskrav stödassistent

För titeln stödassistent krävs ett avslutat gymnasieprogram med yrkesexamen inom:

- Barn och fritidsprogrammet med inriktning socialt arbete, eller pedagogiskt arbete
- Vård och omsorgsprogrammet med specialisering inom programfördjupningen "funktionsnedsättning"

Detta är enligt gymnasieprogrammen i GY2011 och de anställda som finns hos kommunerna idag har inte denna utbildning men däremot utbildningar som kan räknas som likvärdiga. Vid konverteringen av titlar kommer närmaste chef att gå igenom de examensbevis som anställda kan visa och bedöma om utbildningen är att betrakta som likvärdig. Oklarheter lyfts till nästa nivå och vid behov till respektive kommuns personalavdelning.

För specifika tjänster inom t.ex. daglig verksamhet kan en annan gymnasiekompetens utgöra grunden för anställning som stödassistent, t.ex. inom kök ”Restaurang och livsmedelsprogrammet” eller inom hantverk ”Hantverksprogrammet”. Det är naturligt att dessa tjänster också får titeln stödassistent. Arbetsgivaren ansvarar för att personalen får den kompletterande utbildning som krävs för arbetet med stöd till personer med funktionsnedsättning.

Utbildningskrav stödpedagog

För titeln ”stödpedagog” krävs en eftergymnasial specialisering inom funktionshinderområdet som omfattar minst 200 yh-poäng eller 60 högskolepoäng eller kombination däremellan som motsvarar minst två terminers heltidsstudier. Utbildningen skall ha tydligt inriktning mot funktionshinderområdet i hela sin omfattning. Som exempel nämns:

- Pedagogisk vägledare vid funktionshinder
(Yh Gbg 200 yh-poäng)
- Omsorgsassistent, specialkompetens inom funktionsnedsättningar
(Yh Växjö 200 yh-poäng)
- Aktiveringspedagog inom LSS – grav kognitiv funktionsnedsättning
(Yh i Mölndal 400 yh-poäng)
- LSS-handledare med spetskompetens i pedagogiskt förhållningssätt
(Yh i Lund 200 yh-poäng)
- Boendepedagog
(Yh i Göteborg, Bräcke 200 yh-poäng)

Högskolestudier motsvarande 60 högskolepoäng kan vara delar av en yrkesutbildning (t.ex. socionomprogrammet) eller enstaka kurser, men **alla 60 poängen måste ha en direkt koppling** till verksamhetsområdet.

Som exempel på kurser kan nämnas:

Handikappvetenskap (30 p)

Handikappvetenskap med inriktning mot autismspektrum I och II (30 + 30 p)

Roller och behov

Båda rollerna stödassistent och stödpedagog skall finnas helt och hållet i det brukarnära arbetet och har inte olika nivå i linjen. Skillnaden i befattningarna stödpedagog och stödassistent ligger i kompetensnivå. Stödpedagogen har en fördjupad kunskap inom ett eller flera områden som direkt anknyter till arbetet och kan också ha en spetskompetens inom ett område t.ex. autism. Att på detta sätt bredda och fördjupa kompetensen kommer att höja kvaliteten på de insatser som den enskilde har rätt till. Liksom varje kommun har olika kvalitetsmål kommer kommunerna att ha olika mål när det gäller mixen av de båda rollerna där också arbetsplatsens behov styr hur många stödpedagoger det ska finnas i förhållande till stödassistenter.

Arbetsuppgifter som i första hand tillhör stödpedagogrollen är:

- Handledning av nyanställda och elever
- Vid behov handleda/stödja stödassistenten i arbetet med social dokumentation och genomförandeplaner.
- Omvärldsbevakning när det gäller funktionshinder, metoder och kommunikation

Primärt är det alltid erfarenhet och personlig kompetens som avgör vilka arbetsuppgifter man ansvarar för. Stödpedagogens ökade ansvar för vissa uppgifter kan vara olika på olika arbetsplatser och det kommer alltid an på närmaste chef att tydliggöra dem.

Genomförande av titelbyte

Innan byte av titlar sker skall sedvanlig samverkan ske med fackliga företrädare.

Närmaste chef ska tillsammans med personalavdelningen i kommunen arbetsvärdera de två nya titlarna t.ex. använder flera kommuner BAS-värderingsmodellen. En preliminär BAS-värdering har gjorts i Partille kommun där stödassistent ligger i box D och stödpedagog i box E. Varje kommun avgör i den lokala samverkan om ny lön skall följa med titelbytet eller om eventuella justeringar sker i kommande löneöversyn.

Vidare behöver AID-koder för båda titlarna beställas. Arbetsidentifikation kommuner och landsting AID-KL utgör grunden för den partsgemensamma lönestatistiken, vars främsta syfte är att förse parterna med ett gemensamt underlag till i första hand centrala förhandlingar. Därutöver ger statistiken allmän information om lönestrukturer, lönelägen, löneutveckling och sysselsättning. I nuläget används AID-koden ”vårdare” (207021 och 207022) för de flesta av våra titlar, vilket medför att mycket av den centrala statistik som tas ut är missvisande.

Då all personal byter titlar kommer några anställda ej att uppfylla kraven på grundläggande utbildning för titeln stödassistent. För några anställda kan det vara svårt att avgöra om kraven är uppfyllda, beroende på lång erfarenhet och att man fått vidareutbildning i sitt arbete. För att göra ”rätt” bedömning bör personalavdelningen finnas med i processen och givetvis också berörda fackförbund, genom den lokala samverkan.

Varje enskild kommun beslutar om kraven för befintlig personal att erhålla titeln stödassistent. För de kommuner som kommer att erbjuda validering för befintlig personal så att kraven uppfylls, kan den gamla titeln med sin arbetsvärdering kvarstå tills detta skett.

Kompletterande utbildning

Kommunerna har idag befintlig personal som inte når upp till utbildningskravet för stödassistent. Det betyder att utbildningsanordnare behöver tillhandahålla kurser för dem som önskar komplettera sin utbildning. En annan möjlighet är att validera de kunskaper man tillägnat sig genom arbetet. Det finns idag olika modeller för att validera kunskaper t.ex. mot befintliga gymnasiekurser (t.ex. via Meritea – se information på www.meritea.se) eller mot yrkeskrav (t.ex. OCN – se information på www.ocn.se).

Projekt Carpe i Stockholmsområdet har tagit fram yrkeskrav för baspersonal inom funktionshinderområdet som är väl genomarbetade och idag relativt välkända i branschen. (se information på www.projektcarpe.se)

Carpes yrkeskrav är indelade i sex ämnesområden:

- a) Kontakt och samspel
- b) Aktiviteter och relationer
- c) Stöd och service
- d) Hälsofrämjande
- e) Planering och administration
- f) Utveckling av arbetsplatsen

Vi har gått igenom dessa krav och jämfört med gymnasieskolans kurser och genom att kombinera kurser från Barn och Fritidsprogrammet och Vård och Omsorgsprogrammet kan man relativt väl täcka in det som krävs för att arbeta inom funktionshinderområdet:

<u>Från Barn och fritidsprogrammet:</u>	<u>Ämnesområde Carpes yrkeskrav</u>
Lärande och utveckling 100 p	a, b, f
Kommunikation 100 p	a, b, c, f
Människors miljöer 100 p	a, b
Socialt arbete 200 p	a, b, c, e, f
<u>Från båda programmen:</u>	
Specialpedagogik 1, 100 p	a, b, e, f
Specialpedagogik 2, 100 p	a
<u>Från Vård och omsorgsprogrammet:</u>	
Medicin 1, 150 p	d
Psykologi 1, 50p	a
Vård och omsorgsarbete 1, 200 p	a, b, c, d, e, f
Socialpedagogik 100 p	a, b, c
Friskvård och hälsa 100 p	a, b, d
Etik och människans livsvillkor 100 p	a
Summa 1400 poäng	

Observera att Carpes yrkeskrav inte innefattar personal inom psykiska funktionshinder, den s.k. socialpsykiatrin. För att täcka in även det området behövs ytterligare gymnasiekurser.

Ett exempel på hur en valideringsutbildning går till är:

- En bedömningsvecka inne på skolan
- Sex veckors validering på annan arbetsplats än den egna då valideringen av kunskap man redan har görs av en lärare från utbildningen och en handledare på arbetsstället. Efter att den kunskap man har validerats får man en individuell studieplan för teoretiska studier.
- 32 veckor teoretisk utbildning en dag per vecka. Beroende på hur mycket validerade kunskaper en person har kan den teoretiska utbildningstiden bli kortare.

För kommunerna inom GR ser behovet av utbildning för befintlig personal olika ut. Det är också olika vad kommunerna erbjuder på arbetstid. Vissa kommuner väljer att låta den egna vuxenutbildningen genomföra valideringsutbildning. Man validerar då mot gymnasiepoäng och får poäng motsvarande delar av ett gymnasieprogram. För ett avslutat gymnasieprogram med slutbetyg = gymnasiets yrkesexamen får medarbetaren själv komplettera med bl.a. gymnasiegemensamma ämnen.

Kvalitetssäkring av titlarna

Kommunerna kommer efter denna överenskommelse om titlar, i framtiden att anställa personer som uppfyller utbildningskraven för titeln stödassistent eller stödpedagog. Detta för att kvalitetssäkra titlarna och underlätta för de anställda vid byte av kommun eller verksamhetsområde.

De korttidsvikarier som inte uppfyller utbildningskraven bör anställas med en annan titel, förslagsvis den gamla titeln kommunen använt. Man bör redan vid anställningen av korttidsvikarier utan rätt utbildning, uppmärksamma dem på att de endast kan arbeta kortare tid i verksamheten om de inte skaffar rätt utbildning. Det är givetvis också en ekonomisk fråga att inte anställa personer som kommunen sen får bekosta utbildning/validering för.

Konsekvenser av titelbyte

Vi ser en rad vinster som kommer att påverka vårt verksamhetsområde positivt bl.a.

- Verksamheten rustas för kommande rekryteringsbehov och för att möta nya målgrupper med förändrade krav på innehåll i insatserna.
- Verksamhetens behov kommer att styra vilken kompetens som rekryteras vilket ger möjlighet för de som har stora och komplexa behov får personal med högre kompetensnivå.
- Verksamhetens kvalitet kommer att höjas med framtagna utbildningskrav.
- Professionaliseringen av yrkesområdet drivs på.
- Möjligheter att påverka utbildningsanordnare om innehåll i utbildningar.
- Möjlighet att påverka Arbetsförmedlingen regionalt genom att samlad titulatur ger tydlig bild av arbetskraftsbehovet.
- Större möjlighet till karriärvägar, till personlig utveckling och individuell löneutveckling inom funktionshinderområdet.
- Tydligare yrkesidentitet bidrar till yrkesstolthet och därmed en ökad attraktion för yrket.
- Marknadsföring av funktionshinderområdet sker t.ex. när alla kommuner annonserar med samma titlar ger det den direkta koppling till funktionshinderområdet som man saknar i dagens mångfald av titlar.
- Personal- och lönestatistik kommer att förbättras avsevärt för Göteborgsregionen.
- Påverkan på nationella aktörer och övriga kommuner att titelfrågan samordnas och förtydligas.

Överenskommelse

Verksamhetscheferna inom funktionshinderområdet inom Göteborgsregionen (GR:s nätverk) kommer överens om att arbeta för ett införande av titlarna stödassistent och stödpedagog för baspersonal i verksamheten.

- Varje enskild kommun kommer att ha sin egen tidplan för införandet av titlarna och agenda för hur det praktiskt genomförs.
- Varje enskild kommun kommer att besluta om utbildning/validering ska ske eller om all befintlig personal byter titel.
- Varje enskild kommun ansvarar för att utarbeta beskrivning av titlarnas arbetsinnehåll och att tydliggöra de utbildningar som ligger till grund för titeln stödpedagog.
- Varje enskild kommun kommer att besluta om eventuell annan titel för utbildad personal.
- För framtida anställningar gäller att använda titlarna med de krav på utbildningsnivå som finns i detta dokument för att på så sätt kvalitetssäkra titlarna.